

Zápočtová práce z předmětu Kvantitativní metody: regresní analýza

Vypracoval: Jiří Neubauer

Zadání: Úkolem zápočtové práce je zjištění vztahu mezi výškou a hmotností dětí ve věku od 6,5 do 7 let pomocí regresní analýzy. Pro získání potřebných informací byl pořízen náhodný výběr 30 dětí z prvních tříd na okrese Brno venkov v roce 2010. (V celé práci budeme používat $\alpha = 0,05$.)

Výška	Hmotnost	Výška	Hmotnost	Výška	Hmotnost
108	19	119	21	121	22
108	19	119	23	122	22
110	20	120	21	122	23
110	20	120	22	123	25
112	21	120	23	126	24
114	20	120	23	126	25
114	21	120	23	126	26
114	21	121	24	127	26
118	22	121	22	127	28
118	21	121	22	128	28

Zdroj: Data pochází ze studie Masarykovy univerzity z roku 2010.

Model 1 – přímková regrese

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 x_i + \epsilon_i, \quad i = 1, \dots, n$$

	$\hat{\beta}_j$	$s(\hat{\beta}_j)$	statistika t	$t_{1-\alpha/2}(n-k)$	p -hodnota
$\hat{\beta}_1$	-21,18341	4,32782	-4,895	2,048	$3,70 \cdot 10^{-5}$
$\hat{\beta}_2$	0,36713	0,03628	10,120	2,048	$7,39 \cdot 10^{-11}$

Tab. 1: Tabulka obsahuje odhady regresních parametrů $\hat{\beta}_j$, směrodatné chyby těchto odhadů, $s(\hat{\beta}_j)$, hodnoty testových statistik významnosti regresních parametrů, kritické hodnoty těchto testů a odpovídající p -hodnoty

Odhadnutá regresní funkce má tvar

$$\hat{y} = -21,183 + 0,367x.$$

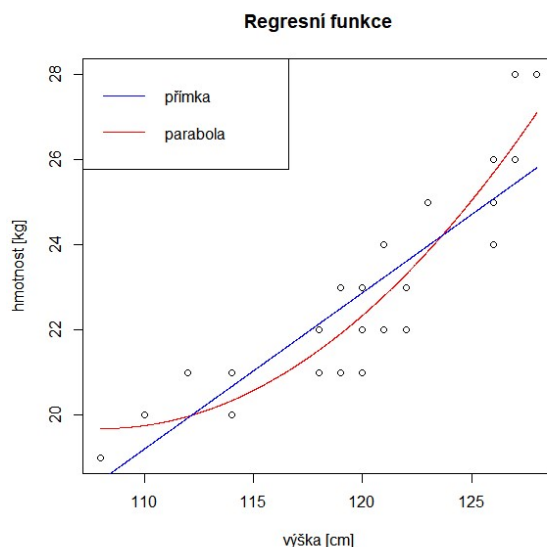
Reziduální rozptyl pro daný model je $s_e^2 = \frac{1}{28} \sum_{i=1}^{30} (Y_i - \hat{Y}_i)^2 = 1,237$.

Intervaly spolehlivosti pro odhady parametrů β_j

$$\hat{\beta}_j - t_{1-\alpha/2}(n-k) \cdot s(\hat{\beta}_j) < \beta_j < \hat{\beta}_j + t_{1-\alpha/2}(n-k) \cdot s(\hat{\beta}_j)$$

$$\begin{aligned} -30,049 &< \beta_1 < -12,318 \\ 0,293 &< \beta_2 < 0,441 \end{aligned}$$

Na základě intervalů spolehlivosti a hodnot jednotlivých t -testů můžeme považovat koeficienty β_1 a β_2 za statisticky významné.

Obr. 1: Regresní funkce popisující závislost hmotnosti na výšce dětí

Celkový F -test modelu

$$H : \beta_2 = 0 \rightarrow A : \beta_2 \neq 0$$

Testové kritérium má hodnotu

$$F = \frac{\frac{S_T(y)}{k-1}}{\frac{S_e(y)}{n-k}} = 102,4,$$

odpovídající kritická hodnota $F_{1-\alpha}(k-1, n-k) = F_{0,95}(1, 28) = 4,20$ (p -hodnota je $7,389 \cdot 10^{-11}$). Na hladině významnosti 0,05 můžeme považovat model za statisticky významný. Koeficient determinace má hodnotu $R^2 = 0,785$ ($R_{adj}^2 = 0,778$).

Model 2 – parabolická regrese

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 x_i + \beta_3 x_i^2 + \epsilon_i, \quad i = 1, \dots, n$$

	$\hat{\beta}_j$	$s(\hat{\beta}_j)$	statistika t	$t_{1-\alpha/2}(n-k)$	p -hodnota
$\hat{\beta}_1$	238,436921	67,439204	3,536	2,052	0,001490
$\hat{\beta}_2$	-4,047231	1,145483	-3,533	2,052	0,001500
$\hat{\beta}_3$	0,018720	0,004856	3,855	2,052	0,000649

Tab. 2: Tabulka obsahuje odhady regresních parametrů $\hat{\beta}_j$, směrodatné chyby těchto odhadů, $s(\hat{\beta}_j)$, hodnoty testových statistik významnosti regresních parametrů, kritické hodnoty těchto testů a odpovídající p -hodnoty

Odhadnutá regresní funkce má tvar

$$\hat{y} = 238,437 - 4,047x + 0,019x^2.$$

Reziduální rozptyl daného modelu je $s_e^2 = \frac{1}{27} \sum_{i=1}^{30} (Y_i - \hat{Y}_i)^2 = 0,828$.

Intervaly spolehlivosti pro odhady parametrů β_j

$$\begin{aligned} 100,063 &< \beta_1 < 376,811 \\ -6,398 &< \beta_2 < -1,697 \\ 0,009 &< \beta_3 < 0,029 \end{aligned}$$

Na základě intervalů spolehlivosti hodnot jednotlivých t -testů můžeme považovat koeficienty β_1 , β_2 a β_3 za statisticky významné.

Celkový F -test modelu

$H : \beta_2 = \beta_3 = 0 \rightarrow A : \beta_2 \neq 0$ nebo $\beta_3 \neq 0$

Testové kritérium má hodnotu

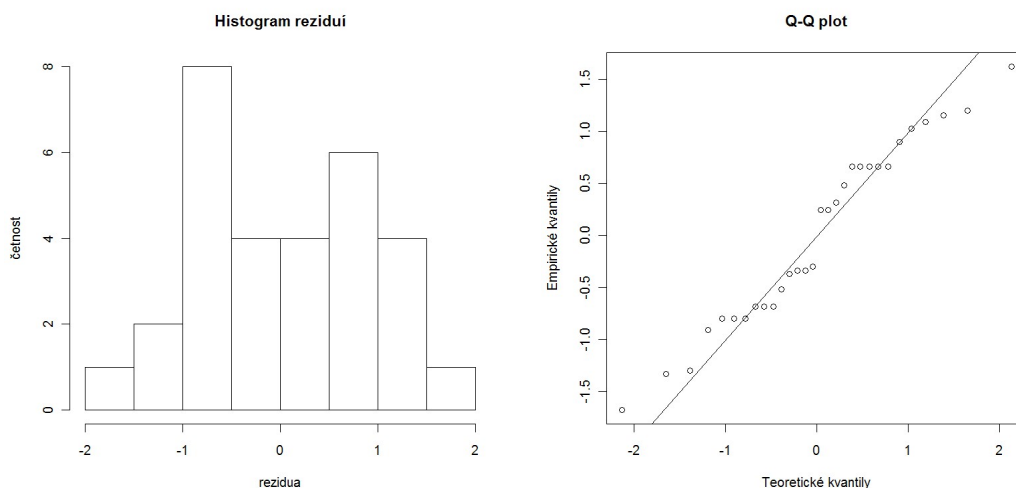
$$F = \frac{\frac{S_T(y)}{k-1}}{\frac{S_E(y)}{n-k}} = 83,99,$$

odpovídající kritická hodnota $F_{1-\alpha}(k-1, n-k) = F_{0,95}(2, 27) = 3,35$ (p -hodnota je $2,562 \cdot 10^{-12}$). Na hladině významnosti 0,05 můžeme považovat model za statisticky významný. Koeficient determinace má hodnotu $R^2 = 0,862$ ($R_{adj}^2 = 0,851$).

Můžeme konstatovat, že parabolická regresní funkce je pro popis závislosti vhodnější než funkce přímková (menší reziduální rozptyl a větší hodnota koeficientu determinace). Přidáním dalšího členu do regresní funkce již vede k nevýznamným odhadům regresních parametrů.

Ověření modelu

Pro ověření vhodnosti modelu zkonstruujeme histogram reziduí a tzv. Q-Q plot reziduí. Normalitu reziduí otestujeme některým z testů normality. Shapírov-Wilkův test (testové kritérium 0,956, p -hodnota 0,238) a Lillieforsův test (testové kritérium 0,141, p -hodnota 0,133) normalitu reziduí nezamítly. Můžeme tedy říci, že zvolený model je vhodný pro popis studované závislosti.

Obr. 2: Histogram a Q-Q plot reziduí

Studovanou závislost hmotnosti na výšce budeme tedy popisovat pomocí parabolické regresní funkce. Zkonstruujeme odhady na základě zvoleného modelu. Jaká je odhadnutá hodnota hmotnosti pro výšku 120 cm? Z odhadnuté regresní funkce dostáváme

$$\hat{y}(\mathbf{x}_0) = 238,43692 - 4,04723 \cdot 120 + 0,01872 \cdot 120^2 = 22,338,$$

očekávaná hmotnost dítěte s výškou 120 cm je 22,338 kg. Interval spolehlivosti pro regresní přímku je dán vztahem

$$\hat{y}(\mathbf{x}_0) - t_{1-\alpha/2}(n-k) \cdot s(\hat{y}(\mathbf{x}_0)) < y(\mathbf{x}_0) < \hat{y}(\mathbf{x}_0) + t_{1-\alpha/2}(n-k) \cdot s(\hat{y}(\mathbf{x}_0)),$$

kde $s(\hat{y}(\mathbf{x}_0))$ je směrodatná chyba odhadu $\hat{y}(\mathbf{x}_0)$. Pro výšku 120 cm je interval roven

$$21,892 < y(\mathbf{x}_0) < 22,785,$$

což znamená, že střední hodnota hmotnosti dětí s výškou 120 cm se bude s pravděpodobností 95 % pohybovat v intervalu (21,892; 22,785) kg. Interval spolehlivosti pro individuální předpověď určíme ze vztahu

$$\hat{y}(\mathbf{x}_0) - t_{1-\alpha/2}(n-k) \cdot s_0 < Y_0 < \hat{y}(\mathbf{x}_0) + t_{1-\alpha/2}(n-k) \cdot s_0,$$

kde s_0 je směrodatná chyba odhadu Y_0 . Po dosazení dostáváme

$$20,419 < Y_0 < 24,258.$$

Vypočítaný interval říká, že hmotnost dítěte s výškou 120 cm se bude s pravděpodobností 95 % nacházet v intervalu (20,419; 24,258) kg.

Cílem zápočtové práce bylo nalezení funkce popisující závislost hmotnosti na výšce dětí ve věku od 6,5 do 7 let. Z bodového grafu je zřejmé, že se zvyšující se výškou dítěte roste i jeho hmotnost. Pro popis této závislosti jsme využili parabolickou regresní funkci.